

Γενική άποψη της Μονής Κύκκου από δυτικοανατολικά

ΒΙΒΛΙΑΡΙΟ ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΩΝ ΚΑΡΤΩΝ ΜΟΝΗΣ ΚΥΚΚΟΥ

● **Του Στυλιανού Περδίκη**
Διευθυντή Μουσείου Ιεράς Μονής Κύκκου

Τα εικονογραφημένα ταχυδρομικά δελτάρια ή όπως είναι ευρέως γνωστά οι «κάρτες» γνώρισαν ιδιαίτερη διάδοση στις πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα, εποχή όπου τα μέσα επικοινωνίας και ενημέρωσης μεταξύ των ανθρώπων ήταν ιδιαίτερα περιορισμένα σε σχέση με τη σημερινή εποχή. Μέσω αυτών οι άνθρωποι επικοινωνούσαν μεταξύ τους, τόσο εντός της χώρας, αλλά και στο εξωτερικό. Αντάλλασσαν μηνύματα, ευχές, ταξιδιωτικές εντυπώσεις. Εποχές που τα τηλέφωνα ήταν περιορισμένα και η ηλεκτρονική επικοινωνία ανύπαρκτη. Η κύρια όψη των δελταρίων αυτών απεικόνιζε τοπία, μνημεία, πόλεις, τοπικές ενδυμασίες

ή ό,τι άλλο έκρινε ο εκδότης τους ότι μπορούσε να ελκύσει το ενδιαφέρον του αγοραστικού κοινού. Για αρκετό καιρό επικρατούν οι κλασικές μαυρόσπρες απεικονίσεις, ενώ στη συνέχεια με την πρόοδο της τεχνολογίας θα εμφανισθούν οι έγχρωμες εκτυπώσεις. Η πίσω όψη της κάρτας διατηρείτο κατά κανόνα λευκή, όπου ο αποστολέας μπορούσε να γράψει ευχές, ταξιδιωτικές εντυπώσεις ή ό,τι άλλο επιθυμούσε, καθώς και τη διεύθυνση του παραλήπτη. Πέραν της επικοινωνιακής τους χρήσης, σχεδόν ταυτόχρονα με την εμφάνισή τους οι «κάρτες» προσέλκυσαν και το ενδιαφέρον των συλλεκτών.

Στην Κύπρο η επίσημη – νόμιμη εμφάνισή

τους γίνεται στα 1902 με πρωτεργάτες τους Ιωάννη Φώσκολο και Απόστολο Ιωαννίδη. Τον Αύγουστο του ίδιου έτους δίδεται και η έγκριση από την Αγγλική αποικιοκρατική διοίκηση του τόπου.

Η Ιερά Μονή της Παναγίας του Κύκκου, ως το σημαντικότερο μοναστηριακό κέντρο του νησιού με μακραίωνη ιστορία και φήμη, που εκτεινόταν πέραν των στενών ορίων της νήσου Κύπρου και συγκέντρωνε κάθε χρόνο πολυάριθμους προσκυνητές και επισκέπτες, δεν μπορούσε να απουσιάζει από τις ταχυδρομικές κάρτες. Σε άρθρο με τίτλο «Φωτογραφημένα Δελτάρια», που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Φωνή της Κύπρου» τον Απρίλιο του 1902, μεταξύ των τοπίων, τα οποία θεωρούσαν αξιόλογα και προτρέπονταν να φωτογραφίσουν και να εκδώσουν σε ταχυδρομικά δελτάρια, περιλαμβάνεται και η δενδροστοιχία μπροστά από το Μετόχιο της Μονής Κύκκου στη Λευκωσία. Ας σημειωθεί ότι στα 1902 το υφιστάμενο κτήριο του Μετοχίου στη Λευκωσία δεν υπήρχε. Αυτό κτίστηκε δύο δεκαετίες αργότερα στα 1922.

Οι πλείστοι από τους εκδότες καρτών στις αρχές του 20ού αιώνα συμπεριέλαβαν στις εκτυπώσεις τους και όψεις τις Ιεράς Μονής Κύκκου, όπως ο Ιωάννης Φώσκολος, ο Απόστολος Ιωαννίδης, ο Μιχαήλ Καρεμφυλάκης, ο Θεόδουλος Τουφεξής, ο Λεοπόλδος Γκλάσνερ, ο Ραφαήλ Τακ, οι αδελφοί Μαγκογιάν και οι αδελφοί Αβεντισσιάν. (Λαζαρίδης Σταύρος, Κυπριακό Πανόραμα 1899 – 1930, Αθήνα 1987).

Και στον τομέα αυτό η Ιερά Μονή Κύκκου σύμφωνα με τα δεδομένα της τότε εποχής θα πρωτοτυπήσει. Θα αναθέσει στον επτανησιακής καταγωγής φωτογράφο Ιωάννη Φώσκολο, ο οποίος δραστηριοποιείτο στην Κύπρο σαν φωτογράφος και είχε στο ενεργητικό του πλούσια δράση στην κυκλοφορία ταχυδρομικών καρτών, να της εκδώσει ξεχωριστό - ανεξάρτητο βιβλιάριο, το οποίο περιείχε σειρά δώδεκα μαυρόασπρων καρτών με απεικονίσεις σχετικές με τη Μονή Κύκκου, το Καθολικό, την αδελφότητα, τον τότε ηγούμενο Κλεόπα, καθώς και τοπία γύρω από το Μοναστήρι. (Για τον Φώσκολο βλ. Μαλέκος Ανδρέας, J.P.Foscolo, Λευκωσία 1992). Οκτώ από τις δώδεκα φωτογραφίες αποδίδουν το θέμα σε οριζόντια εκτύπωση και οι υπόλοιπες τέσσερις σε κάθετη. Η εικόνα καλύπτει ολόκληρη την πρόσοψη της κάρτας. Η πίσω όψη παραμένει τελείως καθαρή, χωρίς οποιοδήποτε διακριτικό. Έτσι ο χώρος ήταν ολόκληρος στη διάθεση του αποστολέα για τα δικά του γραπτά μηνύματα (ευχές, εντυπώσεις κλπ.). Όλες οι φωτογρα-

Η ανατολική είσοδος της Μονής γνωστή ως Πύλη Λευκωσίας

Το κωδωνοστάσιο της Μονής Κύκκου

Ο Ηγούμενος Κλεόπας (1911-1937) μαζί με πατέρες της Μονής Κύκκου

Η ΑΓΟΥΣΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΜΟΝΗΝ

Η οδός που οδηγούσε στο Μοναστήρι του Κύκκου

ΕΙΣΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Η είσοδος του Καθολικού της Μονής Κύκκου

φίες υπομνηματίζονται στην αριστερή τους κάτω γωνία με λευκά κεφαλαία γράμματα. Σύμφωνα με τον υπομνηματισμό απεικονίζονται τα πιο κάτω θέματα: 1) Ο ηγούμενος και μερικοί πατέρες, 2) Γενική άποψις της Μονής, 3) Πύλη – Λευκωσίας, 4) Πύλη – Πάφου, 5) Το κωδωνοστάσιον, 6) Είσοδος της Εκκλησίας, 7) Το εσωτερικόν της Εκκλησίας, 8) Η εικόν της Θεοτόκου, 9) Ξενώνες, 10) Η άγουσα προς την Μονή, 11) Άποψις των περιχώρων της Μονής, 12) Κλεόπας Ηγούμενος Κύκκου. Η τελευταία, ξεφεύγοντας από την εκτυπωτική γραμμή των υπολοίπων, σε μια πιο καλλιτεχνική έκφανση, αποδίδει μέσα σε κυκλωτερές λευκό πλαίσιο τον ηγούμενο της Μονής Κύκκου Κλεόπα (1911 – 1937), νεαρό, αγέρωχο, καθισμένο μπροστά στο γραφείο του. Όλες οι «κάρτες» συγκρατούνταν μεταξύ τους στην αριστερή πλευρά μέσα σε δίφυλλο φαιόχρωμο χαρτί, ώστε να συναποτελούν ανεξάρτητο βιβλιάριο, διαστάσεων 15,3Χ9,3 εκ. Στην κύρια όψη του βιβλιαρίου μέσα σε διάχωρο, που οριοθετεί χρυσή ταινία, γράφεται, επίσης με χρυσά κεφαλαία γράμματα: ΜΟΝΗ – ΚΥΚΚΟΥ, ενώ ανεικονικό κόσμημα τοποθετείται από κάτω στο μέσο. Κάθετη διάτρητη γραμμή βρίσκεται στην αριστερή πλευρά κάθε κάρτας, ώστε αυτή εύκολα να αποκόπτεται από το βιβλιάριο και να χρησιμοποιείται ως ανεξάρτητο ταχυδρομικό δελτάριο.

Το υπό αναφορά βιβλιάριο ταχυδρομικών καρτών αγοράστηκε πρόσφατα στην Αθήνα, εμπλουτίζοντας το φωτογραφικό αρχείο του Μουσείου της Μονής Κύκκου. Στην κύρια όψη φέρει χειρόγραφη σημείωση: «...Ysla de chipre” / anno 1927/ Nicosia o Nicosie». Στην πάνω αριστερή γωνία βρίσκεται ωσειδή σφραγίδα με εξαρματικό πλαίσιο.

Το συγκεκριμένο βιβλιάριο καρτών δεν αναφέρει ημερομηνία έκδοσης, ούτε ποιος είναι ο φωτογράφος των σκηνών, που απεικονίζονται. Είναι πάντως εμφανές ότι η όλη δομή του ακολουθεί γαλλικά πρότυπα. Για την Κύπρο το βιβλιάριο ταχυδρομικών καρτών της Μονής Κύκκου είναι μοναδικό, γιατί, παρά το μεγάλο αριθμό καρτών, που κυκλοφόρησαν, κανένα άτομο ή φορέας δεν προχώρησε στην έκδοση και διακίνηση αντίστοιχου βιβλιαρίου. Οι εικόνες, που παρουσιάζει, μπορούν να αποδοθούν στον φακό του Ιωάννη Φώσκολου, αφού εύκολα ταυτίζονται με αντίστοιχες, που κυκλοφόρησε από μόνος του. Ο τόπος εκτύπωσης του βιβλιαρίου πρέπει να ήταν η Γερμανία, αφού εκεί κυρίως τύπωνε ο Φώσκολος τις κάρτες του, αν και σπάνια και στην Ιταλία. Χρονολογικά τοποθετούμε την παραγωγή του βιβλιαρίου γύρω στα 1920, και πάντως πριν το 1927, αφού το βιβλιάριο, που

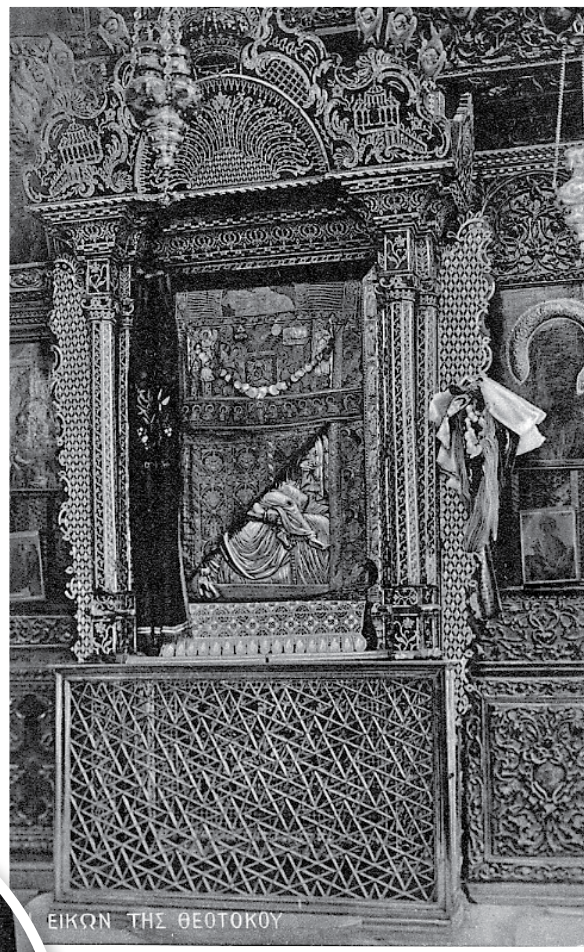
αποκτήθηκε από το Μουσείο Κύκκου, φέρει στο εξώφυλλο χειρόγραφη την πιο πάνω ημερομηνία. Είναι από τα έργα των πρώτων χρόνων της ηγουμενίας του Κλεόπα. Εξ άλλου και η απεικόνισή του σε κάρτα του βιβλιαρίου τον παρουσιάζει νεαρό κληρικό, ηλικίας γύρω στα σαράντα (γεννήθηκε στα 1878 στο χωριό Πολέμι της Πάφου).

Ο ηγούμενος Κλεόπας κατείχε αξιόλογη για την εποχή του μόρφωση. Υπήρξε απόφοιτος της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης. (Για τον Κλεόπα βλ. Σταυρίδης Θεοχάρης, Οι ηγούμενοι της Ιεράς Μονής Κύκκου: Προσωπογραφική μελέτη, Επετηρίδα Κέντρου Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου, 2006, τόμ. 7, σσ. 62 – 65, όπου και βιβλιογραφία). Ως ηγούμενος Κύκκου επέδειξε πολύπλευρη δράση, ενισχύοντας ποικιλότητα την παιδεία, στήριξε τη φιλανθρωπία και την κοινωνική προσφορά, ενώ προσπάθησε μέσα από ένα μεγαλεπήβολο σχέδιο να αναμορφώσει την οικονομική δραστηριότητα της Μονής Κύκκου, και από τις κατεχοχίν γεωργοκτηνοτροφικές οικονομικές δραστηριότητες, που

Ο ηγούμενος Κύκκου Κλεόπας (1911-1937)

είχε, να προχωρήσει στη διάνοιξη οδών προς μια πιο αστικοποιημένη οικονομία, με την ανέγερση γραφείων, καταστημάτων, ξενοδοχείου και κατοικιών στο κέντρο της πόλεως Λευκωσίας. Ενεπλάκη στη λειτουργία εργοστασίου για την επεξεργασία λιναριού. Αναμόρφωσε πλήρως το μετόχιο του Αγίου Προκοπίου στην Έγκωμη Λευκωσίας, κτίζοντας το ιδιαίτερα επιβλητικό διώροφο πετρόκτιστο κτήριό του, όπου έκτοτε στεγάζεται ο εκάστοτε ηγούμενος Κύκκου και η διοίκηση της Μονής. Εκποίησε, ως οικονομικά ασύμφορο, το Μετόχι,

Η αγία εικόνα της Παναγίας του Κύκκου

που διατηρούσε η Μονή στη Γεωργία. Η όλη οικονομική του δραστηριότητα δεν είχε ιδιαίτερα καλά αποτελέσματα. Το χρέος της Μονής εκτοξεύθηκε σε υπέρογκα για την εποχή ποσά. Η στάση του απέναντι στους Άγγλους αποικιοκράτες κάθε άλλο παρά συγκρουσιακή μπορεί να χαρακτηριστεί, ενώ παράλληλα ενίσχυσε και στήριξε τις εθνικές επιδιώξεις των Κυπρίων για ένωση με την Ελλάδα. Δυναμικά ενεπλάκη και στην ευρύτερη δημόσια ζωή, επιδιώκοντας εκλογή του στον αρχιεπισκοπικό θρόνο (1916) και σε βουλευτικό θώκο (1930), κάτι που δεν επιτεύχθη. Η όλη δράση του τον έφερε σε ρήξη με μέρος της αδελφότητας και τον αρχιεπίσκοπο με αποτέλεσμα η Σύνοδος στα 1931 να του επιβάλει την ποινή της αργίας. Υπερασπίσθη με σθένος το σταυροπηγιακό καθεστώς – αυτοδιοίκητο της Μονής Κύκκου. Στα 1937 παραιτήθη από το αξίωμα του ηγούμενου Κύκκου. Στα 1948 εξελέγη μητροπολίτης Πάφου, αφού προηγουμένως η Σύνοδος τερμάτισε την ποινή του. Απεβίωσε στα 1951. ■